

KİRAZ

Temmuz 2020

Dünya Kiraz Verileri (bin ton)

	2014	2015	2016	2017	2018	Değişim ³ (%)
Alan (ha) ¹	407.439	411.400	419.393	422.546	432.314	2,3
Verim (ton/ha) ¹	5,89	5,74	5,45	5,42	5,29	-2,3
Üretim ¹	2.157	2.229	2.284	2.427	2.548	5,0
İthalat ²	421	455	503	550	700	27,2
İhracat ²	400	472	502	504	697	38,1

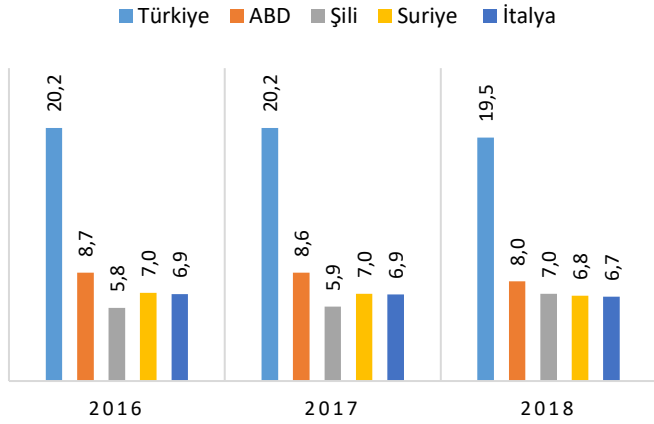
Kaynak: ¹/FAO, ²/UN Comtrade Map (15.06.2020), ³/ Verisi bulunan son iki yılın değişimini göstermektedir.

Dünya üzerinde kiraz yetiştiriciliği, Afrika'nın kuzeyi, Avrupa'nın tamamı, Ortadoğu'nun batı kısmında yer alan ülkeler, Anadolu, Hazar Denizi ve buraya yakın ülkeler ile Kuzey ve Güney Amerika kıtasında yoğun olarak yapılmaktadır. Kirazın özellikle besin değeri, mineralce oldukça zengindir. Üretilen kirazın sanayide kullanılan birkaç çeşidi dışında, hemen hepsi taze olarak tüketilmektedir.

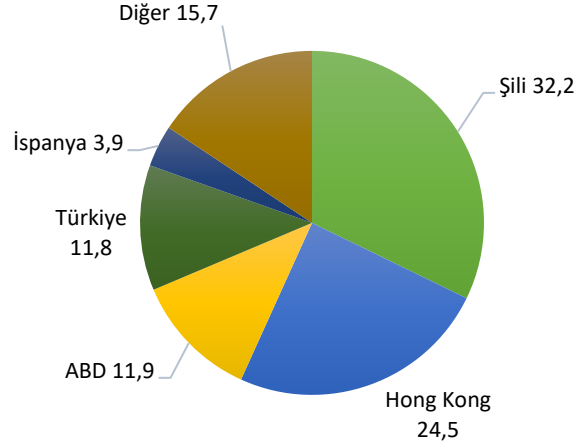
Sanayide ise meyve suyu, şarap, konserve salamura kurutulmuş ya da dondurulmuş, pastacılıkta, şekerlemecilikte ve reçel yapımında kullanılmaktadır (1).

Türkiye, dünya kiraz üretim alanı ve üretim miktarı sıralamasında ilk sırada yer almaktadır. Türkiye'nin 2018 yılında kiraz dikim alanları 84 bin ha, üretim miktarı ise yaklaşık 640 bin ton'dur.

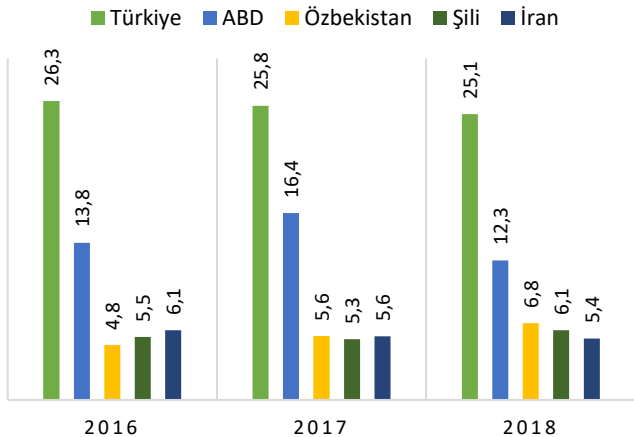
Kiraz üretim alanında önemli ülkeler (%)

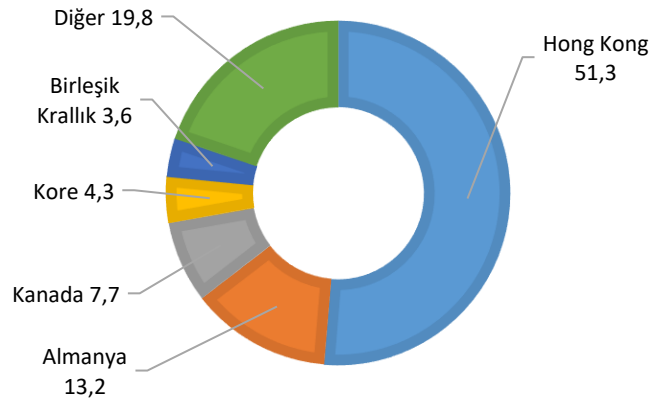
Ülkelere göre dünya kiraz ihracatı (2019, %)

Kiraz üretiminde önemli ülkeler (%)

Ülkelere göre dünya kiraz ithalatı (2019, %)

Dünya kiraz dış ticareti kapsamında ihracat durumu incelendiğinde son beş yılda %66,4 oranında artarak 697 bin tona yükselmiştir. Ülkeler itibarıyla 2019 yılı verilerine göre kiraz ihracatı incelendiğinde en fazla kiraz ihracatı yapan ilk üç ülke Şili, Hong Kong ABD'dir. 2019 yılında bu üç ülke Dünya kiraz ihracatının %68,6'sını gerçekleştirmiştir. Türkiye ise kiraz ihracatında Dünya' da 4. Sırada yer almaktadır.

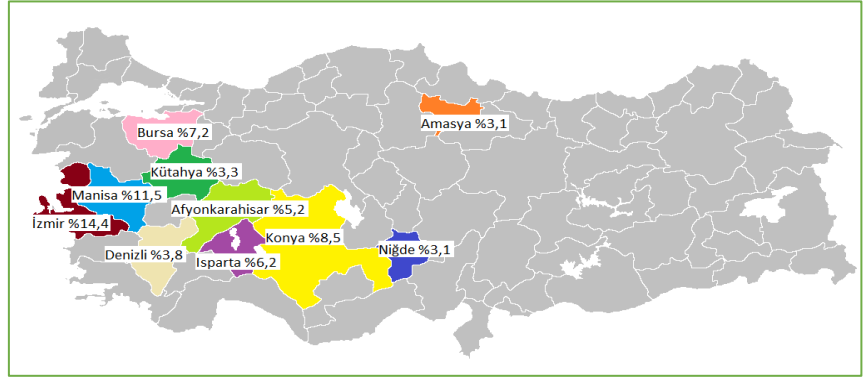
Dünya kiraz ithalatında önde gelen ülkelerin payları incelendiğinde ise Hong Kong, Almanya, Kanada gibi ülkelerin ithalat oranlarının yüksek olduğu görülmektedir. Kiraz ithalatında en yüksek pay yaklaşık 189 bin ton Hong Kong'a aittir. Hong Kong'u 49 bin ton ile Almanya izlemektedir. Dünya kiraz ithalatı 2019 yılında bir önceki yıla oranla %47,5 oranında azalmıştır.

Türkiye Kiraz Verileri (ton)

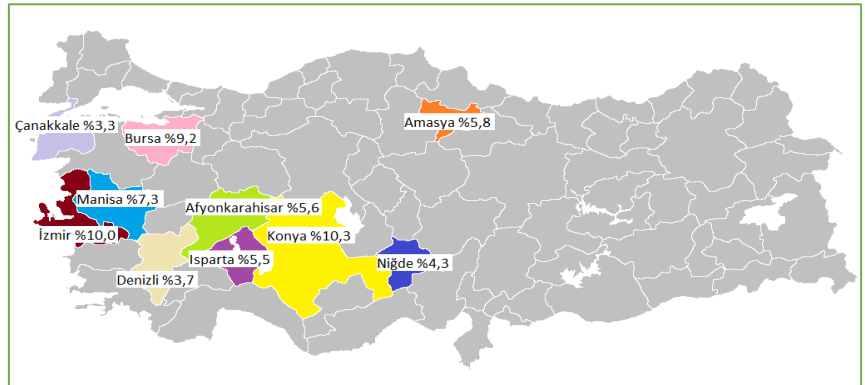
	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/2019	Değişim (%) ¹
Alan (bin da)	790	814	847	854	841	-1,5
Verim (kg/meyve veren ağaç)	23	26	28	29	31	6,9
Üretim	445.556	535.600	599.650	627.132	639.564	2,0
Yurt içi kullanım	367.176	421.609	479.342	512.466	530.004	3,4
İthalat	2	31	143	422	366	-13,3
İhracat	56.550	87.778	91.068	84.359	78.587	-6,8
Kişi Başına Tüketim (kg)	5,9	5,2	5,2	5,4	5,8	7,4
Kendine Yeterlilik %	115,4	120,8	119,0	116,4	114,8	-1,4

Kaynak: TÜİK (15.06.2020), ¹/ Son iki pazarlama yılının değişimini göstermektedir.

Kiraz üretim alanları; Türkiye kiraz üretim alanları incelendiğinde, 2019 yılında %14,4'lük paya sahip olan İzmir 120 bin da ile birinci sırada yer alırken, Manisa 96 bin da ile ikinci, Konya ise 71 bin da ile üçüncü sırada yer almaktadır. Kiraz üretim alanlarında 2014 yılına oranla 2019 yılında % 5,5 civarında bir artış yaşanmıştır. 2019 yılında ise bir önceki yıla oranla %0,8 'lik azalma gerçekleşmiştir.

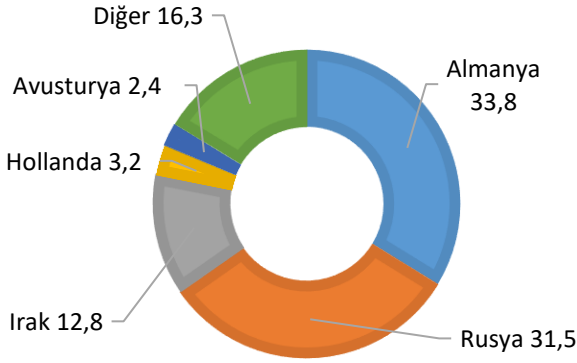
Kiraz üretimi; 2019 yılında Konya 68 bin ton kiraz üretimi ile birinci sırada yer alırken, İzmir 66 bin ton ile ikinci, Bursa ise 61 bin ton ile üçüncü sırada yer almaktadır. 2019 yılı kiraz üretimi son beş yılda %24 oranında artış göstermiştir. TÜİK 2020 yılı Bitkisel üretim birinci tahminine göre 2019 yılında 664 bin ton olan kiraz üretiminin 2020 yılında %10,2 artışla 732 bin ton olacağı tahmin edilmektedir.

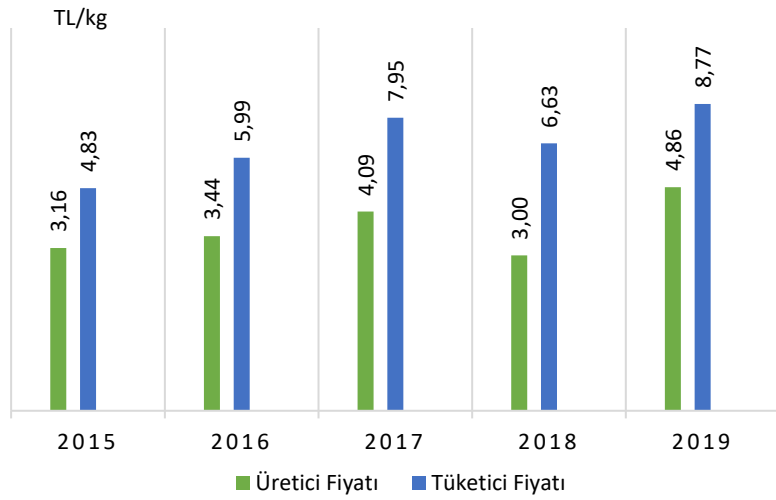
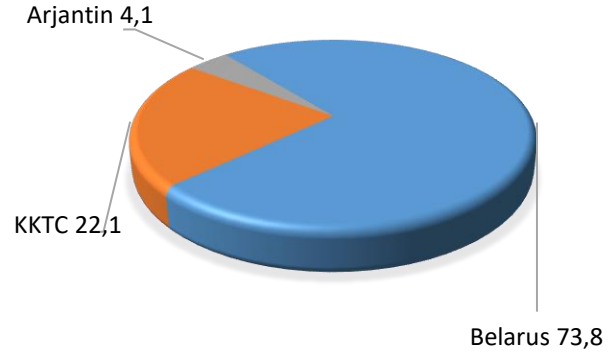
Ülkelere göre Türkiye kiraz ihracatı 2019 yılında 81 bin tondur. Türkiye en fazla ihracatı %33,8 oranında yaklaşık 27 bin ton ile Almanya'ya, %31,5 oranında yaklaşık 25 bin ton ile ise Rusya'ya yapmaktadır. Türkiye kiraz ihracatı 2018 yılına oranla %2,4 artmıştır.

Ülkemiz dünyanın en önemli kiraz üreticisi ve ihracatçı ülkelerinden olduğu için, kayda değer bir kiraz ithalatımız bulunmamaktadır. Ülkeler göre 2019 yılı Türkiye ithalatı yaklaşık 26 tondur. Türkiye 2019 yılında kiraz ithalatının %73,8' ini Belarus' tan ithal etmiştir.

Türkiye kiraz ihracatı (2019, %)

Türkiye kiraz ithalatı (2019, %)

2019 yılı üretici fiyatları bir önceki yıla göre %62 oranında artarak 4,86 TL/kg' a ulaşmıştır. 2020 Haziran ayında 4,40 TL/kg olan üretici fiyatı bir önceki yılın aynı ayına göre %22,3 oranında artmıştır.

2019 yılı tüketici fiyatı 8,77 TL/kg olarak gerçekleşmiştir. Tüketici fiyatı bir önceki yıla göre %32,3 oranında artmıştır. 2020 Haziran ayında tüketici fiyatı 11,08 TL/kg, olarak gerçekleşmiştir. Tüketici fiyatı bir önceki yılın aynı ayına göre %25 oranında artmıştır.

Türkiye’de Kiraz Destekleme Politikaları: Türkiye’de bitkisel üretimi artırmak, verim ve kaliteyi yükseltmek, sürdürülebilirliği sağlamak ve çevreye duyarlı alternatif tarım tekniklerinin geliştirilmesine yönelik, çiftçilere destekleme yapılmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesi ile “Bitkisel Üretim Destekleme Ödemesi” yapılmaktadır. 2019 yılında mazot desteği 15 TL/da ve gübre desteği olarak 4 TL/da destekleme ödemesi yapılmaktadır. Yurtiçi sertifikalı fidan kullanım destekleri kapsamında; bodur, yarı bodur meyve fidanı ile bahçe tesisi kurulumunda standart fidanlarda 100 TL/da, sertifikalı fidanlarda 400 TL/da destekleme yapılmaktadır. Organik kiraz yetiştiren 1. Kategori kapsamında bireysel sertifikaya sahip olan üreticiye 70 TL/da, grup sertifikasına sahip üreticilere ise 35 TL/da verilmektedir. İyi tarım uygulamaları yapan kiraz üreticilerine 2. Kategori kapsamında bireysel sertifikaya sahip olanlara 40 TL/da, grup sertifikasına sahip üreticilere ise 20 TL/da destek verilmektedir. Yurtiçi sertifikalı fidan üretim desteği kapsamında aşılı fidan üretimine 0,50 TL/adet ve aşısız fidan üretimine ise 0,25 TL/adet destekleme yapılmaktadır.

Verilen Destek (TL/kg)

Yıllar	Toprak Analizi	Gübre	Mazot	Toplam
2015	0,004	0,010	0,007	0,021
2016	-	0,016		0,016
2017	0,001	0,005	0,012	0,019
2018	0,001	0,005	0,013	0,019
2019	0,001	0,005	0,019	0,025

Kaynak: TEPGE hesaplamaları, TOB verileri

	2015	2016	2017	2018	2019
Kiraz Fiyatı (TL/kg) ¹	3,16	3,44	4,09	3,00	4,86
Kiraz Fiyatı + Destek (TL/kg)	3,18	3,46	4,11	3,02	4,88
Gübre Fiyatı (TL/kg) (20.20.0) ²	1,11	0,90	1,10	1,62	1,89
Mazot Fiyatı (TL/lt) ³	3,89	3,85	4,69	5,78	6,43
1 kg kiraz ile alınabilecek girdi miktarı (kg)					
Kiraz/Gübre	2,85	3,84	3,73	1,86	2,57
Kiraz + destek/Gübre	2,87	3,85	3,75	1,87	2,58
Kiraz/Mazot	0,81	0,89	0,87	0,52	0,76
Kiraz + destek/Mazot	0,82	0,90	0,88	0,52	0,76

Kaynak: TÜİK, TOB verilerinden TEPGE hesaplamaları.

Kiraz Girdi Pariteleri

2019 yılında kiraz üretici fiyatlarında bir önceki yıla göre % 62 oranında bir yükselme meydana gelmiştir. Kiraz üretici fiyatlarındaki bu artışla birlikte gübre fiyatında % 17,2 ve mazot fiyatında %11,2 oranında artış meydana gelmiştir.

2019 yılında kiraz girdi paritelerinde bir önceki yıla oranla kiraz/gübre paritesinde %38,3 ve kiraz/mazot paritesinde de yaklaşık %45,6 oranında bir artış gerçekleşmiştir. Desteklerle birlikte 2019 yılında 1 kg kiraz ile 2,58 kg gübre, 0,76 lt mazot alınmaktadır.

GENEL DEĞERLENDİRME

Türkiye bulunduğu coğrafi konum itibarıyla geçmişten günümüze çeşitli meyve türlerinin yetiştirildiği önemli merkezlerden biri olmuştur. Türkiye'nin hemen her ilinde kiraz üretimi yapılmakta olup, modern tarım yöntemlerinin uygulanmasıyla birlikte üretilen kiraz çeşidi sayısı artmıştır.

Bölgelerin sahip olduğu farklı toprak ve ekolojik özellikler nedeniyle hasat döneminin uzun sürmesi, özellikle hastalık ve zararlıların az olduğu yaylaların organik kiraz üretimi için uygunluk göstermesi gibi faktörler üretimin artmasında etkilidir (2).

Türkiye, dünya kiraz üretim alanı ve üretim miktarı sıralamasında ilk sırada yer almaktadır. Türkiye dünyanın en önemli ihracatçı ülkeleri arasında yer almaktadır ve Dünya' da 4. Sırada yer almaktadır.

İhracat olanaklarını daha da artırabilmek için üretici örgütlenmesi ve üretici örgütlerinin etkinliğini artırmak, kiraz üretim tekniklerinin bilimsel esaslara göre yürütülmesi, uluslararası piyasalarda tat ve aroma bakımından tercih edilen kiraz çeşitlerinin yaygınlaştırılması gerekmektedir (3).

Türkiye'de üretim potansiyelinin yüksek olması yeterlilik oranlarına da yansımıştır. Türkiye'nin kiraz yeterlilik derecesi 2018 yılında % 114,8'dir.

Kişi başına kiraz tüketimi son 5 yılda 5-6 kg/yıl arasında değişkenlik göstermiş ve 2018 yılında 5,9 kg/yıl seviyesine ulaşmıştır.

Dünya Sağlık Örgütü tarafından "PANDEMi" olarak nitelendirilen Covid-19 salgını sürecinde ülkemizde tarımsal üretimin devamlılığı için gerekli olan tarımsal faaliyetler kesintisiz devam etmiştir. Kiraz üretiminin yoğun olarak yapıldığı illerle yapılan görüşmeler de pandeminin kiraz üretim işlemleri üzerinde çok fazla etkisi olmadığını belirtmiştir.

Yararlanılan Kaynaklar

- 1/ Türkiye'de Kiraz Tarımının Coğrafi Esasları Z.Başkaya Doğu Coğrafya Dergisi 16 (26), 45-72
- 2/ Kara, Z., Dağ, B., Yorgancılar, M. 2012. Başta Acı Bakla Olmak Üzere Doğanhisar İlçesinde Üretilen Tarımsal Ürünlerin Potansiyellerinin Tespiti. Mevlana Kalkınma Ajansı, Konya
- 3/ Y. ÇELİK, H. SARIALTIN Türkiye'de Kiraz Üretiminin Yapısal Analizi, Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi, (2019)

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ (TEPGE)

Enstitümüz tarım, gıda, çevre ve kırsal kalkınma konularında ekonomik araştırmalar yaparak ve/veya yaptırarak başta TC Tarım ve Orman Bakanlığı olmak üzere, kamu ve özel sektörde karar alıcı birimleri bilgilendirmeyi, böylece araştırma sonuçlarına dayalı politikalarla/kararlarla ülke tarımının gelişimine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bilgi çağının gereklerini yerine getirebilen, konusunda üzerine düşen görevleri yapmaya yetkin ve güçlü bir kurumsal yapıya ulaşmayı hedeflemektedir.

<https://arastirma.tarim.gov.tr/tepge>

Bilgi için: Demet BURUCU, demet.burucu@tarimorman.gov.tr, +90 312 2875833